

7. Média veřejné služby v komparativní perspektivě

Marína Urbániková

ZURn4104

Osnova

1. Média veřejné služby: definice a poslání
2. Regulace médií veřejné služby:
 - A. dohled/řízení
 - B. financování

Cvičení

Rozdělte se na dvě skupiny a v rámci těchto skupin do trojic.

- A. V první skupině jsou poslanci a poslankyně **prosazující zrušení** médií veřejné služby. Vymyslete co nejvíce argumentů podporujících Váš záměr. Pracujte ve trojicích.
- B. Ve druhé skupině jsou poslanci a poslankyně **prosazující zachování** médií veřejné služby. Vymyslete co nejvíce argumentů podporujících Váš záměr. Pracujte ve trojicích.

1. Média veřejné služby: definice a poslání

Média veřejné služby dle UNESCO (2008)

„Public Service Broadcasting (PSB) is broadcasting made, financed and controlled by the public, for the public. It is neither commercial nor state-owned, free from political interference and pressure from commercial forces. Through PSB, citizens are informed, educated and also entertained. When guaranteed with pluralism, programming diversity, editorial independence, appropriate funding, accountability and transparency, public service broadcasting can serve as a cornerstone of democracy.“

Zákon o ČT (483/1991 Sb.)

§ 2

Česká televize poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením televizních programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky za účelem naplňování demokratických, sociálních a kulturních potřeb společnosti a potřeby zachovat mediální pluralitu (dále jen "veřejná služba v oblasti televizního vysílání").

(2) Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání jsou zejména

- a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,
- b) přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky,

Zákon o ČT (483/1991 Sb.)

- c) vytváření a šíření programů a poskytování **vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel** se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem **posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost** pluralitní společnosti,
- d) rozvíjení **kulturní identity** obyvatel České republiky včetně příslušníků **národnostních nebo etnických menšin**,
- e) výroba a vysílání zejména **zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.**

Úkoly a funkce PSM

1. Společný referenční bod pro všechny občany díky univerzálnímu pokrytí a přístupu (vč. lidí s postižením) → **funkce fóra pro širokou veřejnou diskusi**
2. Přístupování k publikům nejen jako ke spotřebitelům, ale i jako k občanům, včetně podpory zapojení se do života společnosti a demokratických institucí → **funkce podpory občanství**
3. Zdroj spolehlivých a nestranných informací a analýz, proč a jak se věci dějí a jaké mají důsledky na individuální i společenské úrovni → **funkce vodítka pro svobodné formování názorů**

Úkoly a funkce PSM

4. Poskytování informací z národní perspektivy; hlas národa v Evropě a ve světě → **funkce podpory národní identity**
5. Reflexe různorodosti v multikulturních společnostech, pozornost k potřebám menšin (programy pro národnostní, etnické a náboženské menšiny; děti a mládež; regionální a lokální programy), poskytnutí hlasu méně privilegovaným a podpora porozumění různým lidským zkušenostem → **funkce podpory sociální koheze**
6. Kontrola veřejné moci a moci podnikatelů a soukromých společností → **kontrolní funkce**

Úkoly a funkce PSM

7. Pluralitní, inovativní a rozmanité programy, včetně těch, které neposkytuje komerční sektor → **funkce vzdělávací a zábavní**
8. Podpora národní a evropské produkce (včetně původní produkce nezávislých producentů) a zprostředkování rozmanitosti národního a evropského kulturního dědictví → **kulturní a kreativní funkce**
9. Ostrov důvěryhodnosti ve fragmentarizovaném mediálním prostoru a pomoc při orientaci na trhu mediálních obsahů a služeb → **kurátorská funkce**
10. Stanovení standardů kvality pro celý mediální sektor → **referenční funkce**

Potřebujeme PSM ve 21. století?

□ Tři pozice:

1. PSM jako anachronismus; nabídka a výběr jsou i díky internetu dostatečně široké
2. PSM jsou důležitější než kdykoliv předtím (fragmentarizace veřejné sféry, vznik názorových bublin, dezinformace)
3. PSM je třeba zreformovat pro potřeby digitální éry

(Moe Syvertsen 2009)

Dvě perspektivy

1. **Perspektiva tržního selhání** (*market failure perspective*): státní zásahy do mediální oblasti jsou akceptovatelné pouze do té míry, v jaké existuje reálné selhání trhu
 - a) *Public service publisher*: nedostatkové služby a programy se vysoutěží přes nabídkový systém
 - b) *PSM light*: pouze mezery na trhu, protože široké poslání ubližuje komerčním médiím

Dvě perspektivy

2. Sociálně-demokratická perspektiva (*social democratic perspective*): potřebujeme silná PSM, protože mají důležitou demokratickou roli; veřejný zájem vs zisk a tržní zájem

(Donders 2012)

2. Regulace médií veřejné služby: dohled/řízení a financování

Rada Evropy: tři oblasti garance nezávislosti

1. **Regulační rámec:** povinnosti a práva jednotlivých stran (vláda, parlament, regulační orgány, PSM, další stakeholderi) a poslání/úkoly PSM jsou dané zákonem
2. **Financování:** nesmí být využíváno k uplatňování politického vlivu; PSM mají být konzultována ohledně potřebného objemu financí

Rada Evropy: tři oblasti garance nezávislosti

3. **Řízení/dohled**: je legitimní, aby se stát podílel na jmenování nejvyššího kontrolního nebo rozhodovacího orgánu PSM; aby se předešlo pochybnostem, nemělo by se toto zapojení obvykle vztahovat na jmenování na výkonné nebo redakční řídicí úrovni; navíc:
- jasná kritéria pro jmenování
 - jmenování nemůže být využito k uplatňování politického nebo jiného vlivu na činnost PSM
 - jmenování se provádí na dobu určitou, kterou lze zkrátit pouze za omezených a zákonem vymezených okolností

EMFA: Záruky nezávislého fungování poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb (čl. 5)

1. Členské státy zajistí, aby poskytovatelé veřejnoprávních mediálních služeb byli **redakčně a funkčně nezávislí** a poskytovali svým příjemcům pluralitu informací a názorů nestranným způsobem v souladu s plněním veřejné služby vymezeným na vnitrostátní úrovni v souladu s protokolem č. 29.
2. Členské státy zajistí, aby **cílem postupů pro jmenování a odvolání nejvyššího řídicího pracovníka nebo členů nejvyššího řídicího orgánu poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb bylo zaručit nezávislost poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb. (...)**

EMFA: Záruky nezávislého fungování poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb (čl. 5)

3. členské státy zajistí, aby postupy financování poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb vycházely z předem stanovených transparentních a objektivních kritérií. Tyto postupy financování zaručí, aby poskytovatelé veřejnoprávních mediálních služeb měli k dispozici **přiměřené, udržitelné a předvídatelné finanční zdroje** odpovídající plnění veřejné služby a možnosti se v rámci jejího plnění rozvíjet. Tyto finanční zdroje musí být takové, aby byla ochráněna redakční **nezávislost** poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb.

EMFA: Záruky nezávislého fungování poskytovatelů veřejnoprávních mediálních služeb (čl. 5)

4. Členské státy určí jeden nebo více nezávislých orgánů nebo subjektů nebo zavedou mechanismy **nezávislé na politickém vlivu vlád, které budou monitorovat uplatňování odstavců 1, 2 a 3**. Výsledky tohoto monitorování se zpřístupní veřejnosti.

PSM NEWS IS MOST TRUSTED IN 28 OF 31 EUROPEAN COUNTRIES

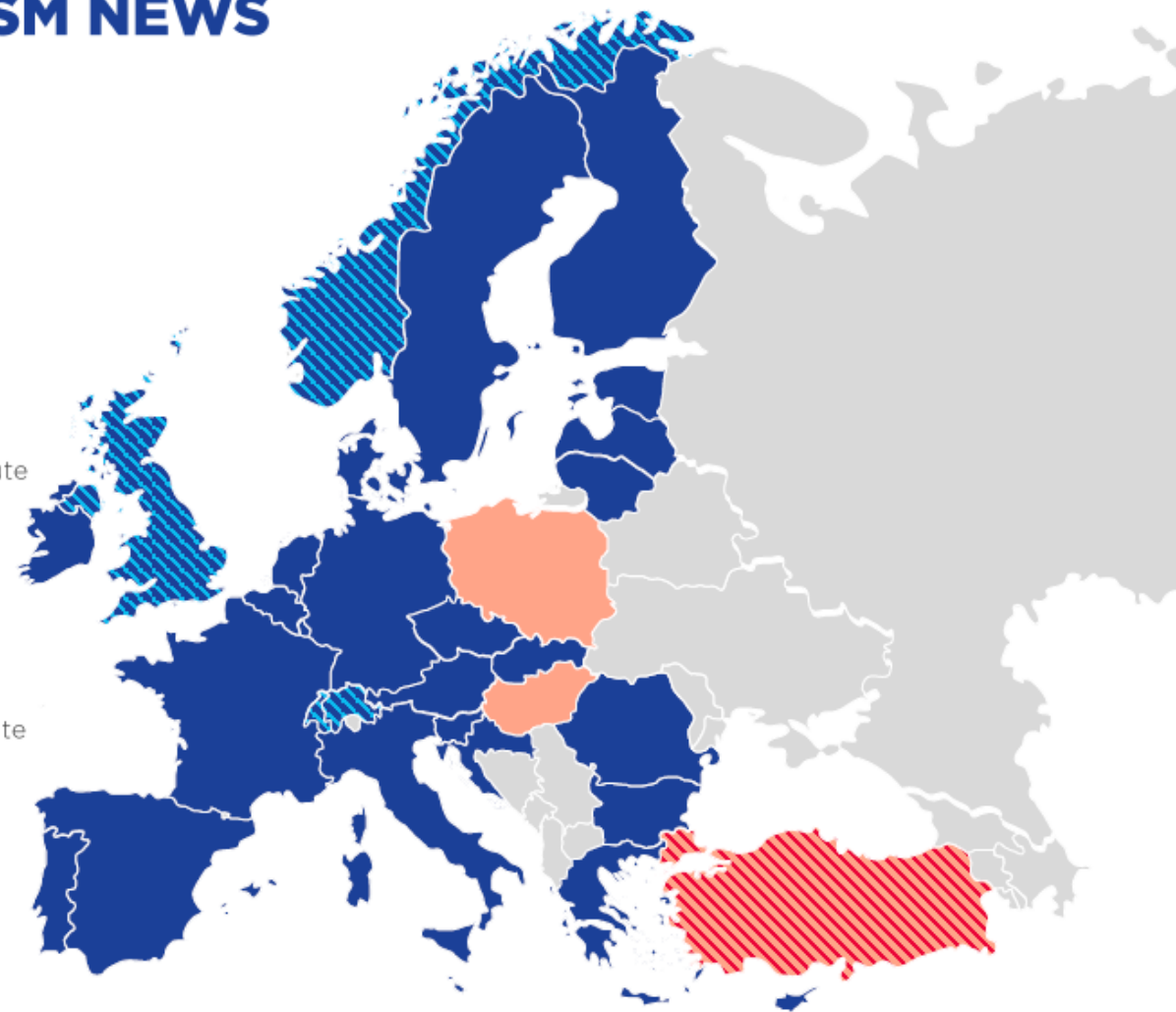
TRUST IN PSM NEWS (2022)

PSM most trusted news source/brand :

- Source Flash Eurobarometer
- Source Reuters Institute Digital News Report

PSM not most trusted news source/brand :

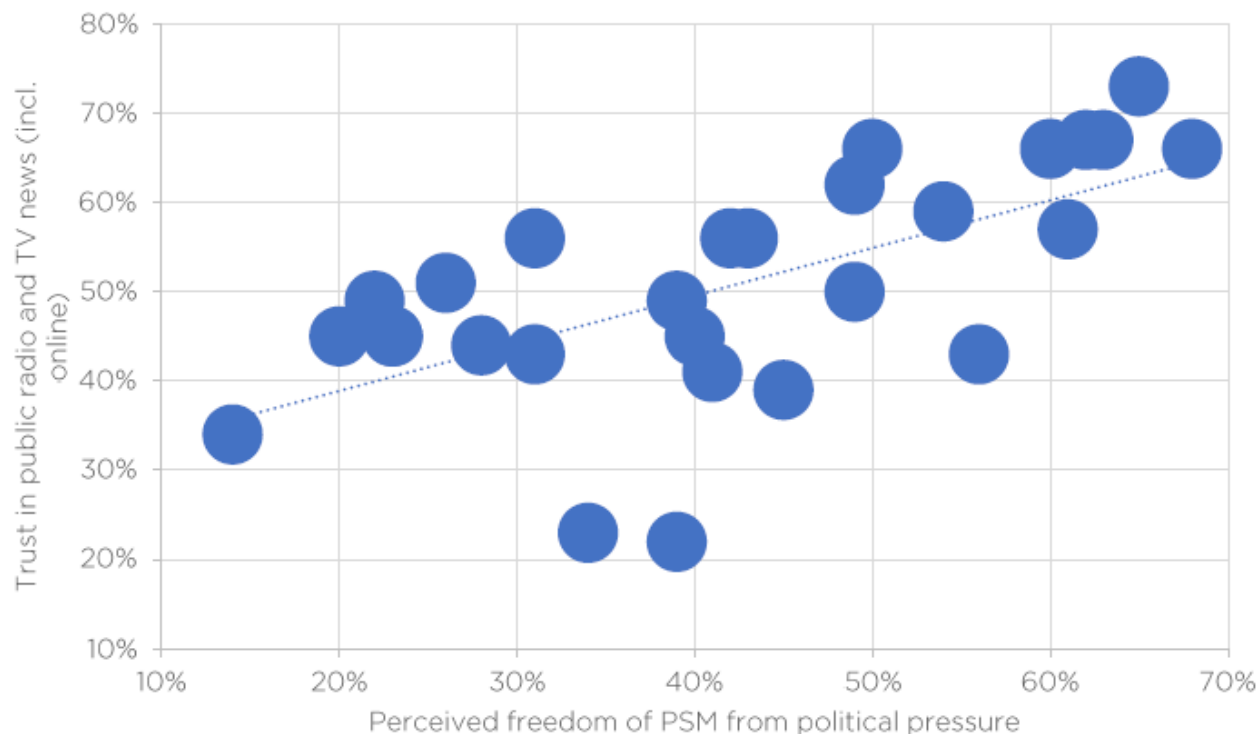
- Source Flash Eurobarometer
- Source Reuters Institute Digital News Report
- Country not included

- Public service media news is most trusted in 28 of 31 European countries, including 25 of the 27 EU Member States. Only in Poland, Hungary and Türkiye, PSM are not the most trusted news source. In 14 of the 27 EU countries (52%), at least half of the population mention PSM among the news sources they trust the most. Also in the UK, Norway and Switzerland (French and German-speaking parts), more than half of the population ranks PSM news as a top trust brand.
- In 3 EU countries (Finland, Estonia, and Portugal), at least two thirds of the population consider public broadcasters to be among the most trustworthy news sources. The same applies to PSM brand trust scores in Switzerland (French and German-speaking parts) and Norway.

**THE MORE
CITIZENS
PERCEIVE THEIR
PSM TO BE FREE
FROM PRESSURE,
THE GREATER
THEIR TRUST**

PERCEIVED PRESSURE ON PSM vs TRUST IN PUBLIC RADIO AND TV

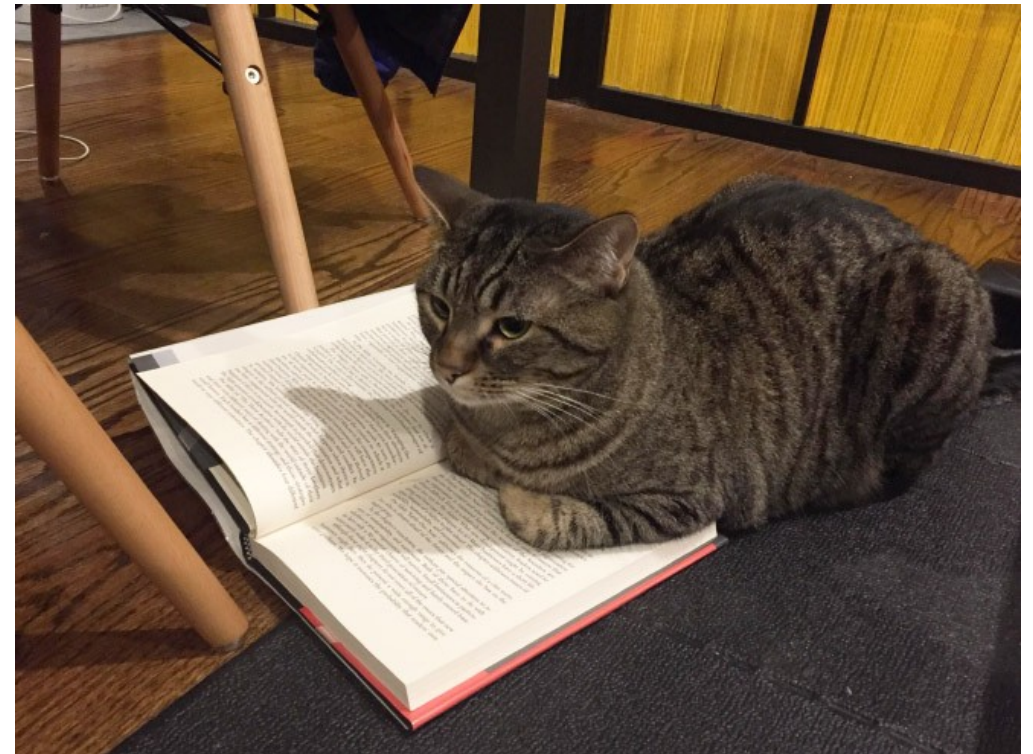

Strong positive correlation
Correlation coefficient: 0.64
 $p < 0.001$

- The more citizens think of their national PSM as being free from political pressure, the greater trust they place in public radio, TV and online news.
- This correlation might indicate that citizens appear to value strong PSM organizations that are capable of performing their tasks free from political control and undue influence, in turn perceiving the news they get from PSM radio and TV as trustworthy.

Důležitost de iure nezávislosti?

- Má vůbec smysl zabývat se institucionálním nastavením, když se v případě zájmu se dají všechny zákony ohnout a změnit?
- TL:DR Chris Hanretty (2010): **má**
- **Více v povinné literatuře – čtěte!**

Cvičení

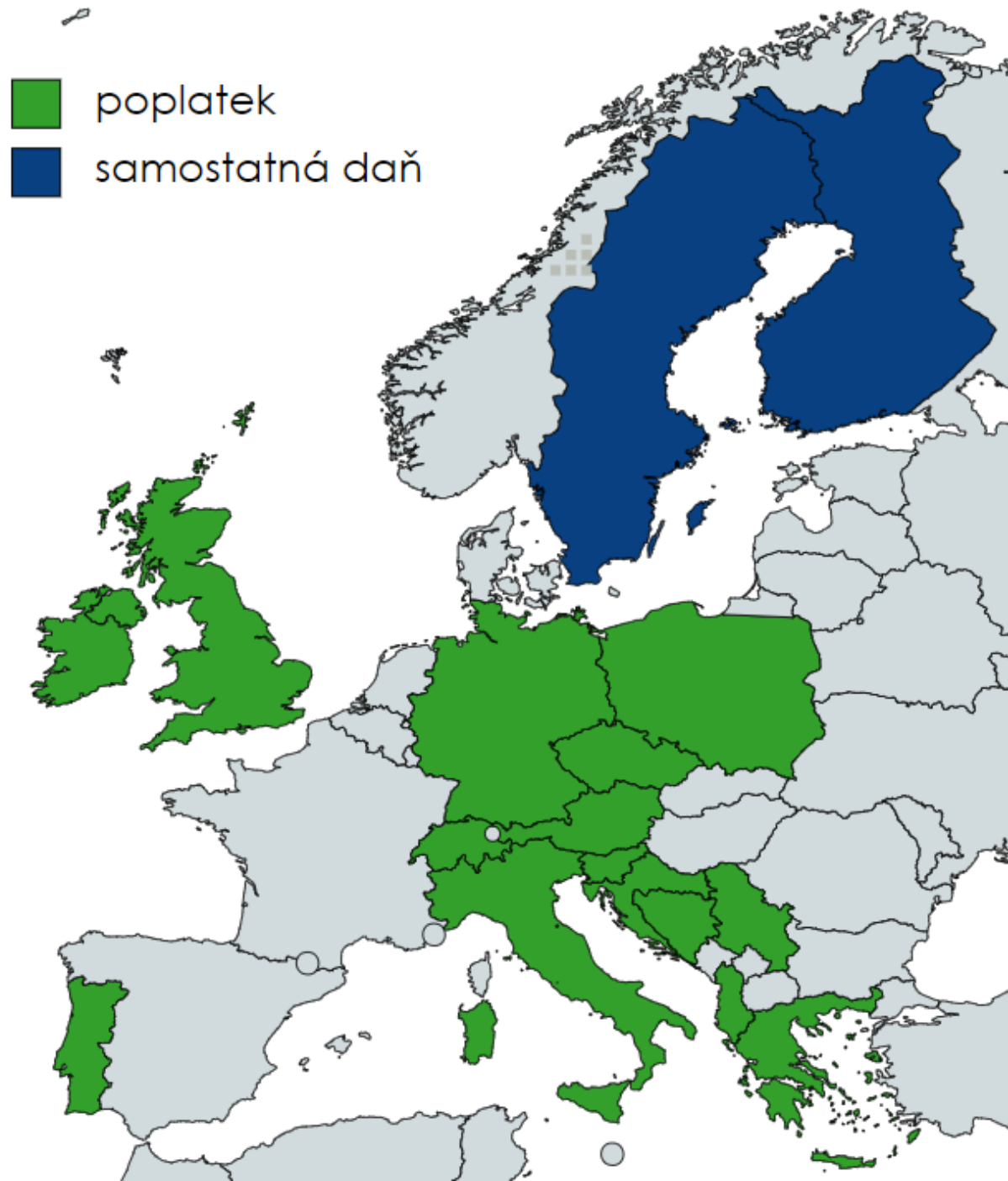
Představte si, že jste předsedou/předsedkyní nejsilnější parlamentní strany. Máte rád/a pořádek a autoritářské sklony Vám nejsou cizí. Zdá se Vám, že Vás a Vaši stranu média veřejné služby příliš kritizují a naopak nepokrytě fandí opozici. Vymyslete plán, jak situaci změňte a média veřejné služby dostanete pod kontrolu: formulujte Váš **cíl** (co přesně chcete dosáhnout) a navrhnete **nástroje a postup**. Pracujte ve trojicích.

Financování (EBU 2017)

1. Stabilní a přiměřené;
2. Nezávislé na politických zásadách;
3. Férové a odůvodněné;
4. Transparentní a odpovědné/zúčtovatelné

Modely financování: hlavní zdroj

1. Poplatek
2. Státní rozpočet
3. Samostatná daň (Finsko, Švédsko)

Poplatky má **10 ze 27** zemí Evropské unie

EBU (2022): poplatky mělo 11 z 27 zemí EU; minus Slovensko

Odklon od poplatků

□ Příčiny:

- Nové vzorce konzumace
- Problém černých pasažérů
- Náklady na výběr a vymáhání
- Nespravedlnost – jednotná výše pro všechny
- Snaha omezit politickou nezávislost

□ **Dopady** (zkušenosti): méně stabilní financování, pokles objemu financování, negativní dopad na nezávislost

Poplatek: výhody

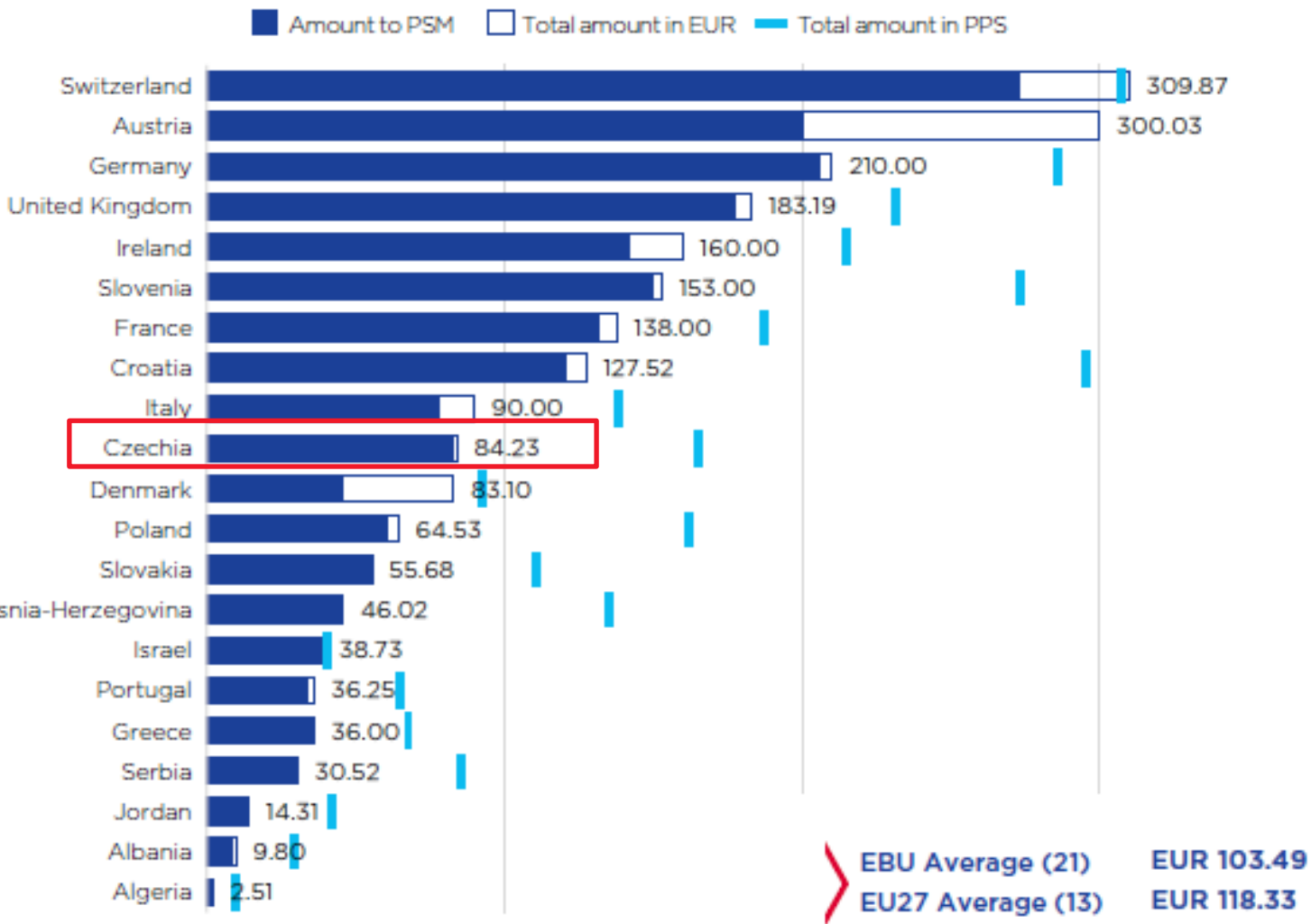
- Tradice a osvědčenost
- Vyšší faktická nezávislost na politické moci
- Vyšší symbolická nezávislost na politické moci
- Transparentnost a jednodušší kontrola ze strany veřejnosti
- Stabilita a předvídatelnost
- Umožňuje reakci na technologický vývoj

Poplatek: nevýhody

- Náklady na výběr a vymáhání
- Problém černých pasažérů
- Poplatek v jednotné výši nezohledňuje odlišnou majetkovou situaci občanů
- Pokud poplatek není navázán na využívání služeb MVS, může být částí veřejnosti vnímán jako nelegitimní

ANNUAL LICENCE FEE

(EUR, PPS, 1 January 2021)

2021: výše poplatku je v ČR výrazně pod průměrem EU (180 Kč vs cca 235 Kč měsíčně)

Note: 2018 top slicing for Albania.

Does not include countries where fee is a proportional amount - Türkiye, Egypt, Morocco and Tunisia.

Note: amounts to PSM include collection costs when it is organized by PSM themselves.

Note: 2021 data, last year for which yearly euro exchange rates and top slicing were available.

<https://www.ebu.ch/publications/research/membersonly/report/licence-fee>

MUNI
FSS

Kdo stanovuje výši poplatku?

1. Parlament
 2. Určený nezávislý subjekt
- Možná automatická indexace

Od čeho se odvíjí povinnost platit?

1. Platí **všichni** (Německo, Švýcarsko, Portugalsko, Řecko, od 2024 Rakousko, v minulosti Slovensko)
2. Vlastnictví **zařízení**: tradiční (Česko, Polsko, Itálie, Irsko) nebo všechna (Slovinsko, Chorvatsko)
3. **Využívání služeb** (Velká Británie)

Financování ČT a ČRo

- Cca 90 % poplatek + cca 10 % příjem z reklamy
- Poplatek se platí ze zařízení technicky způsobilého k individuálně volitelné reprodukci televizního/rozhlasového vysílání (tj. ne počítač, notebook, mobil, tablet...)
- ČT: 135 Kč (od 2008); ČRo: 45 Kč (od 2005)

Navrhovaná změna

- Od roku 2025
- **Zvýšení poplatků:**
 - Televizní poplatek: o 25 Kč na 160 Kč měsíčně
 - Rozhlasový poplatek: o 10 Kč na 55 Kč měsíčně
- **Rozšíření definice poplatníka:** ti, kteří disponují jakýmkoliv zařízením, které umožňuje příjem obsahu (i mobil, tablet nebo počítač); počet poplatníků se má zvýšit zhruba o 230 000

Dohled/řízení ČT a ČRo

- Rada ČT a Rada ČRo = orgány, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti ČT/ČRo
- Poradní orgán ve věcech kontroly hospodaření: Dozorčí komise
- Rada ČT: 18 členů; Rada ČRo: 9 členů
- Funkční období 6 let, přičemž každé 2 roky je volena jedna třetina členů
- 2/3 členů volí a odvolává Poslanecká sněmovna, 1/3 členů Senát - tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy

Dohled/řízení ČT a ČRo

- Návrhy předkládají organizace a sdružení představující kulturní, regionální, sociální, odborové, zaměstnavatelské, náboženské, vzdělávací, vědecké, ekologické a národnostní zájmy; novela: nominující právnická osoba musí v době podání návrhu existovat alespoň deset let; např.

Pochodnický spolek;

HC Litvínov;

Centrum pro občanské svobody;

Šachový svaz ČR;

Veslařský klub Vajgar;

Volné sdružení východočeských divadelníků;

Tenisový klub Libeňák;

Tělocvičná jednota Sokol Poříčí nad Sázavou;

Bydlíme v Králově Poli;

Český svaz chovatelů...

Dohled/řízení ČT a ČRo

- Rady zejména schvalují a odvolávají generálního ředitele; odvolání GŘ když:
 - ČT/ČRo neplní úkoly veřejné služby v oblasti vysílání (dle zákona) nebo nenaplní-li svými programy zásady Kodexu ČT/ČRo (nutné nejdříve písemně upozornit)
 - GŘ poruší své povinnosti stanovené zákonem nebo Statutem ČT/ČRo (nutné nejdříve písemně upozornit)
 - přestane-li GŘ splňovat zákonné předpoklady pro výkon funkce
 - nevykonává-li GŘ po dobu 6 měsíců svou funkci

Dohled/řízení

- Kdo volí a odvolává generálního ředitele? Jaké jsou podmínky pro jeho odvolání?
- Kdo volí a odvolává kontrolní orgán? Jaké jsou podmínky pro jeho odvolání?
- Jaké kompetence má kontrolní orgán?

- Obnovitelná smlouva?
- Public value tests

Inspirace ze zahraničí

□ Dvě rady:

1. Širší, reprezentující **občanskou společnost** → zájem veřejnosti a kontrola ze strany veřejnosti
2. Užší, **odbornější**, vykonávající **dohled** nad generálním ředitelem a managementem (*Board of Directors*; správní rada) → kontrolní + výkonný orgán kontrolující i finanční záležitosti

Zvýšení nezávislosti: tipy od EBU

- Kvalifikovaná většina hlasů: např. 3/5, 2/3 nebo 3/4 → větší konsensus a volba nezávislého neutrálního kandidáta (polarizovaný systém: riziko paralýzy)
 - Např. Španělsko: 2/3 hlasů v dolní i horní komoře

Zvýšení nezávislosti: typy od EBU

- **Institucionální pluralismus**: rozšíření okruhu politických subjektů, které se na volbě podílejí
- **Legislativa + exekutiva + nezávislý třetí subjekt** (vč. zástupců zaměstnanců – Itálie, Francie, Rakousko...)
 - Např. Litva: 4 = prezident; 4 = parlament (z toho 2 kandidáti opozičních stran); 4 = Litevská vědecká rada, Litevská rada pro vzdělávání, Litevské sdružení umělců a Litevská biskupská konference

Zvýšení nezávislosti: tipy od EBU

- **Vyhrazení zvláštních práv opozici:** např. volba prostřednictvím parlamentní komise, kde je koalice a opozice zastoupena rovným dílem (riziko paralýzy)
 - Např. Litva; Estonsko (za každou politickou stranu jeden zástupce)
- **Zapojení občanské společnosti:** úspěch závisí na silné občanské společnosti + nezávislosti na politické moci
- **Bdělá veřejnost a politická kultura respektující nezávislost MVS**

Dotazy?

